

7. Нейман Р. Математик [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ega-math.narod.ru/Reid/Neumann2.htm> (дата звернення: 12.01.2016). – Назва з екрану.
8. Кара-Мурза, С. Маніпуляція свідомістю : підручник / С. Кара-Мурза. – М.: Эксмо, 2000. – 864 с.
9. Роль засобів масової інформації у формуванні громадської думки [Електронне джерело]. – Режим доступа : http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Politologia/7_87191.doc.htm, (дата звернення: 12.01.2016). – Назва з екрану.
10. Телебачення як засіб маніпулювання масовою свідомістю [Електронне джерело]. – Режим доступа : <http://naub.org.ua/?p=834> (дата звернення: 12.01.2016). – Назва з екрану.

Холод Г. Я.

(м. Київ, Україна)

УДК 007 : 304 : 004.9 + 070

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИСТОЯННЯ В ДРУКОВАНИХ ЗМІ НА ПРИКЛАДІ ГАЗЕТИ “КИНО” ТА “КІНО-ГАЗЕТИ» (1930)

У науковій праці з'ясовано специфіку інформаційного протистояння між спеціалізованими газетами про кіномистецтво. Під час аналізу статей “Кіно-газети” за 1930 рік, які з'явилися у відповідь на інформаційні атаки газети “Кіно”, виявлено причини конфронтації й досліджено особливості її висвітлення на сторінках “Кіно-газети”.

Ключові слова: інформаційне протистояння, неправдива інформація, спростування, “Кіно-газета”, “Кіно”, кіногромадськість.

В научной работе определена специфика информационного противостояния между специализированными газетами о киноискусстве. Во время анализа статей “Кино-газеты” за 1930 год, которые появились в ответ на информационные атаки газеты “Кино”, выявлены причины конфронтации и исследованы особенности её освещения на страницах “Кино-газеты”.

Ключевые слова: информационное противостояние, неправдивая информация, опровержение, “Кино-газета”, “Кино”, кинообщественность.

In a study determined the specificity of the information confrontation between the specialized newspapers of art movie. During the analysis of the articles "Cinema-Newspaper" for

1930, which came in response to information attacks newspaper "Cinema", the causes of confrontation and studied the features of its coverage in the pages of "Cinema-Newspaper".

Keywords: information confrontation, false information, refutation, "Cinema- Newspaper", "Cinema", movie public.

Проблема дослідження.

З огляду на активний розвиток інформаційного суспільства постійно актуалізується проблема інформаційного протистояння, різноманітні аспекти якого стали предметом дослідження таких учених, як М. О. Брусніцин, С. П. Расторгуєв, Г. Г. Почепцов, І. Н. Панарін, В. В. Циганов тощо. Детальний аналіз вищезгаданого явища, даючи можливість з'ясувати причини його появи, дослідити специфіку використання методів і способів реалізації інформаційного протистояння, сприятиме розробці діагностики, превентивних засобів й ефективних захисних технологій. З огляду на зазначене вище важливим, на нашу думку, є детальне висвітлення інформаційного протистояння між "Кіно-газетою" та "Кино", яке виникло 1930 року. Цей маловідомий факт ще не був предметом дослідження науковців й аналізується вперше.

Мета статті – з'ясувати специфіку інформаційного протистояння між вищезгаданими спеціалізованими газетами.

Методи дослідження – контент-аналіз, описовий і герменевтичний методи.

Хід дослідження.

Поява у фразах-орієнтирах "Кіно-газети" за 1930 рік заклику боротися за вищезгаданий друкований орган української кіногромадськості зумовлена виникненням конфронтації між редакціями української "Кіно-газети" та московської газети "Кино", яка, розмістивши статтю Глоби "Алло, говорить Одеса" з неправдивою інформацією про діяльність "Кіно-газети", підтримала його позицію, почавши тим самим інформаційне протистояння, спрямоване на моделювання негативного іміджу свого конкурента.

Уперше вищезгадана конфронтація була окреслена в п'ятому випуску "Кіно-газети" за 1930 рік М. Сачуком. Називаючи свою статтю "Дяківська

педагогіка”, або коментарії до критики “с пристрастиєм””, яка має підзаголовок “Відповідь газеті “Кино”, ч. 5-25/ 1-30 р.”, автор упродовж усієї статті доводить безпідставність звинувачень на адресу “Кіно-газети” й умотивовує обраний ним заголовок не тільки наведеними аргументами, а й згадкою анекдоту про дяка, який карав усіх учнів (“Винуватих – для того, щоб виправлятися, а невинних – щоб, мовляв, не псувалися” [12, с. 3]). Стаття супроводжується дружніми шаржами художника Бамського, у яких автор персоніфікував газети “Кино”, “Кіно-газети”, візуалізуючи їх антитетичність моделюванням контрастних образів людей за їх зростом (велетень-маленький), статурою (м’язистий – худий), віком (чоловік середнього віку-хлопчик), поведінкою (нападає-захищається). Агресія майже оголеного м’язистого велетня (“Кино”), що дубинкою б’є по голові свого суперника (“Кіно-газета”), і перемога хлопчика, який поранив пером гіганта, сугестує біблійні образи Давида та Голіафа. Супроводжуючи два дружні шаржі, що ілюструють початок і кінець конфронтації, коментарями (“Методи самокритики, що їх ілюструє газета “Кино”” ; “...І що з цього може вийти” [12, с. 3]), автор прогнозує розв’язання конфлікту на користь “Кіно-газети”.

У десятому випуску “Кіно-газети” за 1930 рік на сторінці під фразою-орієнтиром “У боротьбі за “Кіно-газету”, орган української кіногромадськості” розташовано комплекс інформаційних матеріалів, присвячених висвітленню вищезгаданої проблеми. У статті ““Війна” чи спільна робота?” коректно зазначено, що газета “Кино”, замість плідної співпраці для виконання поставлених завдань, безпідставними звинуваченнями “Кіно-газети” у “відомчості”, “затискові самокритики”, “вихвалюванні абсолютно всіх фільмів ВУФКУ” завдає шкоди її репутації. Прикметним є те, що текст статті, незважаючи на конфліктну ситуацію, позбавлений категоричних заяв на адресу редакції “Кино”, навпаки, наведена аргументація, акцентуація на антитетичності бажаної (плідна співпраця) і реальної ситуацій (конфронтація), використання таких лексем, як “співпраця”, “повага”, “підтримка”, “дружні”, “братерських” [1, с. 6]), тавтології (“ми проти оцієї “війни”, проти “сварки”,

проти зайвої полеміки” [1, с. 6]), свідчить про намір нівелювати конфронтацію й почати плідну співпрацю.

У статті “Акуратніше: пальці видно... (Відповідь на “відповідь” газети “Кіно”)” М. Сачук, детально висвітлюючи історію виникнення інформаційного протистояння між російською й українською газетами, аргументативно спростовує неправдиву інформацію, а також демонструє нелогічність і суперечливість (“...не можна, повторюємо “Кіно-газети”, “где нет ни одного слова критики”, переборщувати із самокритикою” [11, с. 6]) тверджень журналіст Глоби, нова стаття (“Усердие не по разуму”) якого була надрукована в сімнадцятому випуску газети “Кіно” і засвідчила продовження інформаційної війни щодо “Кіно-газети”. Іронічно оцінюючи за допомогою евфемізмів ““оригінальна” логіка”, ““розумні” висновки”, “специфічний тон статті” [11, с. 6] некомпетентність і непрофесіоналізм журналіста Глоби, який навмисно продукує дифамаційний матеріал, автор, цитуючи редакцію газети “Кіно” (“І радимо останній, її же словами. “Вместо злобной конкуренции с газетой “Кіно”, нужно прямое сотрудничество с ней в борьбе с провалами и с не достатками, общины для нашей промышленности... ”” [11, с. 6]), закликає її до конструктивної співпраці.

На відміну від М. Сачука, який, дипломатично уникаючи використання різких висловлювань, охарактеризував неправдиву інформацію щодо “Кіно-газети” як помилкову (“Або необґрунтовані серйозні й відповідальні обвинувачення на адресу “Кіно-газети” підтвердити фактами, або визнати їх помилковість, хибність, і безпідставність” [11, с. 6]), редакція в статті “Знов це саме...” назвала її “брехливою вигадкою” [3, с. 6]. Підставою для цього стала стаття Кросс Ворда “Как живут и работают в Одессе”, де журналіст звинувачув “Кіно-газету” у неможливості реалізувати право на спростування інформації (“Эта газета (“Кіно-Газета”, ред) простодушно дает место под инсинуации Ореловичей, категорически отказываясь помещать опровержение этих инсинуаций” [3, с. 6]). Група співробітників і робкорів “Кіно-газети” у статті

“Протестуємо” висловила протест проти необґрунтованих обвинувачень органу ТДРФК України.

Прикметним є те, що в редакційному матеріалі “До відому редакційної газети “Кіно”, та Центральної Ради ТДРФК РСФРР” під час аналізу статей Глоби редакцією було зроблено акцент на спробах журналіста спекулювати “національними мотивами” [2, с. 6], свідченням чого є зауваження, що містить імпліцитне звинувачення (“Орелович ругает прессу. Не украинскую – боже сохрани! Украинская – свои... Росийскую прессу ругает Орелович” [2, с. 6]) у дискримінації за національними ознаками.

Третя сторінка одинадцятого випуску “Кіно-газети” за 1930 рік, яка починається фразами-орієнтирами “За здорову, справжню пролетарську самокритику! Проти “сенсацій” та цькування!”, що визначають тональність статей, присвячена висвітленню проблемі інформаційної війни з боку газети “Кіно”. Цього разу об’єктом “сенсацій і цькувань” стала не “Кіно-газета”, а діяльність Одеської кінофабрики ВУФКУ. У листі до редакції “Кіно-газета” від ВУОРРК, розміщеного в газеті під назвою “Протестуємо проти безпідставних вихваток!”, спростовано неправдиву інформацію (ідеться про обставини звільнення Швідлера, заборону одинадцяти картин Одеської кінофабрики, безгосподарність, крадіжки, зґвалтування робітниць, історія Жолнеровича, оцінка діяльності члена ВУОРРК Ореловича), спрямовану на дискредитацію української кінематографії, й оцінено дифамаційні статті, надруковані в “Кіно”, як такі, що містять наклеп із метою розпалення конфронтації між українським та російським кінематографом. У цій статті до газети “Кіно” претензії висловлюються не тільки щодо розповсюдження неперевіреної інформації (“Факти, що торкаються одеської фабрики та її керівників – неправдиві” [9, с. 3]), а й некоректного використання українських слів у російськомовному тексті (“... як і не можуть сприяти зміцненню цих зв’язків окремі невдалі фрази з статтів, на зразок несподіваного користування в російському контексті українськими словами, як гумористичним матеріалом (“газетяр”, “лантух борошна”)” [9, с. 3]).

У “Резолюції загальних зборів робітників одеської кіно-фабрики ВУФКУ з 3-го квітня 1930 року” зафіксовано рішення вимагати від “професійних, а також від організацій радянської законності” [10, с. 3] відновлення репутації Одеської кінофабрики, зіпсовану статтями газети “Кино”. Із другою частиною останнього речення резолюції, де міститься прохання допомогти позбавитися тих робкорів, які “зводять з фабрикою свої особисті розрахунки” [10, с. 3], корелює графічно виділена фраза-заклик “Геть псевдоробкорів з лав робітників пролетарської преси!”.

У своїй статті “Не перекручуйте (Відповідь московській газеті “Кино)” Петровський, аналізуючи надруковану в газеті “Кино” замітку “про організацію науково-культ. кіна в м. Харкові” [7, с. 3], у якій негативно висвітлено діяльність “прокатчиків”, що були ініціаторами проведення вищезгаданого заходу, зокрема зроблено акцент на конфлікті з представниками кіногромадськості, зауважив недоречність негативного висвітлення досягнень ВУФКУ щодо популяризації науково-культурних фільмів і констатував необ’єктивність газети “Кино” у висвітленні діяльності української радянської кінематографії. Висновки щодо “спеціального наміру” [7, с. 3] російської газети проводити вищезгадану інформаційну політику Петровський зробив на підставі ознайомлення з карикатурами газети “Кино”, які “висвітлюють укр. радянську кінематографію, як “хохляцьку” (!)”, і статтями, де інформацію подано “або неповно або неправдиво” [7, с. 3]. Автор статті попередив про негативні наслідки такої моделі поведінки “основного органу кінематографії” [7, с. 3], зокрема втрату авторитету серед національних кіноорганізацій і неможливість виконувати консолідаційну функцію, необхідну для “розгортання процесу кіно будівництва...” [7, с. 3].

Стаття С. Ореловича “Нездорова сенсація”, розміщена під графічно виділеною фразою-закликом “Спекуляція радянським друкованим словом є злочинство!” [5, с. 3], стала відповіддю на фейлетон Арк. Бух’ом “Крематорій” (“Вечерние Известия” № 21 (88)), де автор, порівнюючи одеську кінофабрику з крематорієм, стверджує, що вона знімає фільми, які потім забороняються.

Спростувавши вищезгадану неправдиву інформацію, О. Орелович у постскрипті до своєї статті ознайомив з усіма обставинами справи, які дозволяють зробити висновок, що поява фейлетону Світлова (“Цими днями в останньому числі журналу “Крокодил” я прочитав той же фейлетон “Крематорій”, який слово в слово збігається з фейлетоном “Вечерних Известий”, але вже підписаний не Арк. Бух’ом, а Світловим” [5, с. 3]) стала результатом відмови від пропозиції вищезгаданого журналіста “прийняти до постави фільм на закордонну тему” [5, с. 3].

У статті “Проти спекуляції, за об’єктивність (Критика й “критика”) С. Орелович автор негативно оцінює інформаційну політику деяких російських засобів масової інформації, які необ’єктивно характеризують кінопродукцію українського виробництва, зараховуючи її до найбільш відсталих і позитивно оцінюючи продукцію “Совкіна”, що не відповідає офіційним даним “Реперткому”, а також загальним оцінкам української кіногромадськості. Аналізуючи упереджені висловлювання Бляхіна, що написав негативну рецензію на фільм “Бенефіс клоуна Жоржа”, Херсонського, який “огульно гудить” [6, с. 4] фільм “П’ять наречених”, а також статті, надруковані в московській пресі, де порушувалося питання про зняття з кінопрокату фільму “Дві жінниці”, Орелович наводить контраргументи, що демонструють необ’єктивність оцінки вищезгаданих медіатекстів. Автор статті, іронізуючи, піддає критиці інформаційну політику редакції московської газети “Кино”, яка, довіряючи ненадійному джерелу інформації (“лже-робкор, авантюрист, спекулянт, розтратник, походженням з родини біржових маклерів, викинутий із лав партії за хабарництво та “легковажне” ставлення до державних грошей...” [6, с. 4]), надрукувала матеріал Швідлера “Итоги чистки”, що, за офіційною заявою голови комісії з чистки Оксмана, містив неправдиву інформацію. Використанням антитез у заголовку “Проти спекуляції, за об’єктивність” та підзаголовку “Критика й “критика””, іронічною тональністю висловлювань щодо авторитетності джерела інформації московської газети “Кино”, риторичним запитанням (“Доводиться тільки дивуватися, як це збіглися настрої

й ставлення до ВУФКУ такої темної особи, як Швідлер з одного боку, і органу російської кіно-громадськості, газети “Кіно”...” [6, с. 4]) і фінальним категоричним висловлюванням (“Злісному цькуванню, безпардонному насакуванню, безоглядному користуванню з послуг брудних рук треба покласти край!..” [6, с. 4]), репрезентованим окличним реченням, автор, підкресливши своє негативне ставлення до порушень журналістської етики, з огляду на контекст дав їм адекватну оцінку.

У “Кіно-газеті” (№ 8-9) було надруковано статтю Н.Іванова, заголовок якої (“Геть п’яниць із лав творців радянських фільмів”) завдяки антитезі “п’яниця – творці радянських фільмів” та спонукальному реченню з вигуком “геть” набуває категоричності й експресивності, розташовано в рубриці з емоційно антитетичним заголовком “Про все потроху”. На нашу думку, нейтральність такої назви ілюзорна, оскільки існування вищезгаданого інформаційного протистояння, контекст (на шостій сторінці переважно надруковано інформаційні матеріали, у яких є критична оцінка діяльності керівництва), а також розміщення лише однієї статті у вищезгаданій рубриці, шрифтове оформлення назви якої привертає увагу реципієнта, дозволяють у лексемі “потроху” помітити натяк на те, що редакція “Кіно-газети” повідомила лише невелику частину інформації про події, висвітлені в статті.

Н. Іванов, повідомляючи про аморальну поведінку (принижували жінку-робітницю, натякаючи на сексуальні стосунки за гроші) п’яних режисера Юрцева та оператора Хватова, творців майбутнього фільму про Дніпробуд, дорікнув Совкіно за непрофесіоналізм у підборі кінокадрів для фіксації грандіозної події й наголосив на необхідності виправлення цієї помилки. Повідомляючи громадськості факт, автор для об’єктивного відтворення ситуації й підкреслення її ганебності детально описав жести (“рачки відряпувався” [4, с. 6], “Він уже не міг стояти, бо був п’яний до краю” [4, с. 6], “неоднозначно хитнув головою в бік свого, 36 номеру” [4, с. 6]) і манеру спілкування (“зупинив французьким белькотанням” [4, с. 6], “підсунув 10 під

ніс, мимрячи” [4, с. 6]) режисера Юрцева, негативне ставлення до якого висловив відповідним (узято в лапки) оформленням слова “славетним”.

Висновки.

Під час аналізу інформаційних матеріалів “Кіно-газети” за 1930 рік було з’ясовано специфіку інформаційного протистояння між вищезгаданими спеціалізованими газетами.

1. Підставою для інформаційного протистояння було неправдиве й некоректне висвітлення в газеті “Кіно” діяльності “Кіно-газети” та Одеської кінофабрики.

2. Для привернення уваги читачів до вищезгаданого явища редакцією “Кіно-газети” було використано фрази-орієнтири, які корелюють із контентним наповненням статей, розташованих під ними.

3. У статтях “Кіно-газети”, де спростовується неправдива інформація, автори наводять цитати зі статей інформаційних опонентів й аргументовано доводять безпідставність їх тверджень.

4. У зв’язку зі збільшенням інформаційних атак із боку газети “Кіно” тональність статей “Кіно-газети” змінюється: замість евфемізмів (помилкова інформація), які активізувалися на початку конфронтації з метою нівеляції конфлікту, почали використовуватися дисфемізми (брехня, наклеп) щодо оцінки дифамаційних матеріалів; замість закликів до плідної співпраці, у статтях виникає констатація неможливості консолідації сил для спільного розв’язання проблем.

Список використаних джерел

1. Війна чи спільна робота? // Кіно-газета. – 1930. – №10 (40). – С. 6.
2. До відому редакційної газети “Кіно”, та Центральної Ради ТДРФК РСФРР // Кіно-газета. – 1930. – №10 (40). – С. 6.
3. Знов це саме // Кіно-газета. – 1930. – №10 (40). – С. 6.

- 4.Іванов Н. Геть п'яниць із лав творців радянських фільмів / Н. Іванов // Кіно-газета. – 1930. – №8 (38)-9 (39). – С.6.
- 5.Орелович С. Нездорова сенсація / С. Орелович // Кіно-газета. – 1930. – № 11 (41). – С.3.
- 6.Орелович С. Проти спекуляції, за об'єктивність (Критика й “критика”.) / С. Орелович // Кіно-газета. – 1930. – №5 (35). – С. 4.
- 7.Петровський Не перекручуйте (Відповідь московській газеті “Кіно”) / Петровський // Кіно-газета. – 1930. – № 11 (41). – С.3.
- 8.Протестуємо // Кіно-газета. – 1930. – №10 (40). – С. 6.
- 9.Протестуємо проти безпідставних вихваток! // Кіно-газета. – 1930. – № 11 (41). – С.3.
- 10.Резолюції загальних зборів робітників одеської кіно-фабрики ВУФКУ з 3-го квітня 1930 року // Кіно-газета. – 1930. – № 11 (41). – С.3.
- 11.Сачук М. Акуратніше: пальці видно... (Відповідь на “відповідь” газети “Кино”) / М. Сачук // Кіно-газета. – 1930. – №10 (40). – С. 6.
- 12.Сачук М. “Дяківська педагогіка” або коментарії до критики “с пристрастием” (Відповідь газеті “Кино”, ч. 5-25/1-30 р.) / М. Сачук // Кіно-газета. – 1930. – №5 (35). – С. 3.